

HET NIEUWS VAN TOEN

familiae de nostris

MAART 2023

www.twa2.nl

EDITIE 8

Fockko Ukena Napoleon in zakformaat

Ocko II tom Brok wordt gevangen voorgeleid aan Fockko Ukena na de Slag op de Wilde Ackers in 1427 (Tjarko Meyer Cramer, 1803)

[RED] ROLAND DE JONG

Fockko (ook: Fokko en Focco) Ukena, zoon van Uco (Fockena) Ukena Von Neermoor en Amcke van Lengen, geboren te Neermoor, Ost-Friesland of Edermoer circa 1360, komt uit een Ostfrieslands adelijk geslacht, hoofdeling van Leer en Overledingen (Ostfriesland) en heer op Dijkhuizen te Appingedam in 1435. Fockko Ukena is overleden op ongeveer 75 jarige leeftijd te Appingedam, op 29 augustus 1435. Hij is aldaar begraven in de Augustinuskerk.

Fockko is de directe voorouder van Ynse de Jong (18 generaties.)

Met Fockko Ukena zijn praktisch alle protestantse vorstenhuizen in Europa verbonden. Als hoofdeling van Leer en hoofdeling van Oost Friesland en Heer op Dijkhuizen (1435) te Appingedam staat deze Focco als veldheer bekend en als held. Focco Ukena is een zeer avontuurlijk man, een Napoleon in zakformaat, maar dan wel wat ruwer. Maar daarvoor leeft hij ook in de middeleeuwen.

Veertig jaar lang is hij de schrik van heel Friesland, ook in het gebied tussen Eems en Lauwers. Hij is van voorname afstamming. De zetel van het geslacht der Ukena's is de borg Edramoor in Mormerland.

Volgens oude Friese kronieken heeft Focco zich als jongen veel onder het ruwe krijgsvolk opgehouden. Waardoor de jongen bij deze bandeloze soldatenbendes is terecht gekomen, is niet bekend, maar vermoedelijk niet van weelde. Misschien is hij door armoede tot het avontuurlijke leven van die stropende bendes van middeleeuwse huursoldaten gedreven en heeft hij op die manier de harde Spartaanse opvoeding gekregen, die voor heel zijn leven zijn stempel op hem gezet heeft.

Na het doorlopen van deze harde leerschool komt hij in aanraking met Keno tom Broke, de bekende Oostfriesse hoofdeling, hoofd van de partij der Vetkopers. Wij moeten echter niet denken, dat de berooide avonturier als ondergeschikte door Keno in dienst wordt genomen. Integendeel, Keno heeft hem als volwaardig partijgenoot in zijn 'fliuta' opgenomen. Al vóór 1417 moet Focco, misschien enigszins als vazal, maar toch als heer over Mormerland beschouwd worden. Keno en Focco hebben allebei groot profijt van hun bondgenootschap gehad. Keno vindt in Focco een zeer bekwame troepenaanvoerder, die hem menige overwinning in Friesland heeft bezorgd. Focco van zijn kant krijgt niet alleen de goederen van zijn voorvaderen terug, maar hij wordt ook een vermogend man, door de buit, die hij uit zijn overwinningen weet te behalen.

Intussen is Focco getrouwd met Theda van Rheide, van wie wij zo goed als niets weten. Ook is niet bekend, hoe lang hij met haar getrouwd is. Theda moet vóór 1411 zijn gestorven, want in dat jaar trouwt Focco met Hiddeke van Wytwert, Dijkhuizen en Garreweer, de dochter van Sjabbo van Garreweer. Uit beide huwelijken heeft hij kinderen. Van zijn dochter Bawa schijnt niet vast te staan of zij uit het eerste of uit het tweede huwelijk is. Na de dood van Keno tom Broke vangt de strijd aan tussen diens zoon Occo II en Focco Ukena. Beiden streven naar oppermacht in één hand. Beiden dromen van een heerschappij over een groot, machtig Friesland, zich uitstrekkend van het Flie tot aan de Weser. Geen van beiden heeft deze droom verwezenlijkt gezien, hoewel Focco in de strijd tegen Occo de weloverwinning heeft behaald.

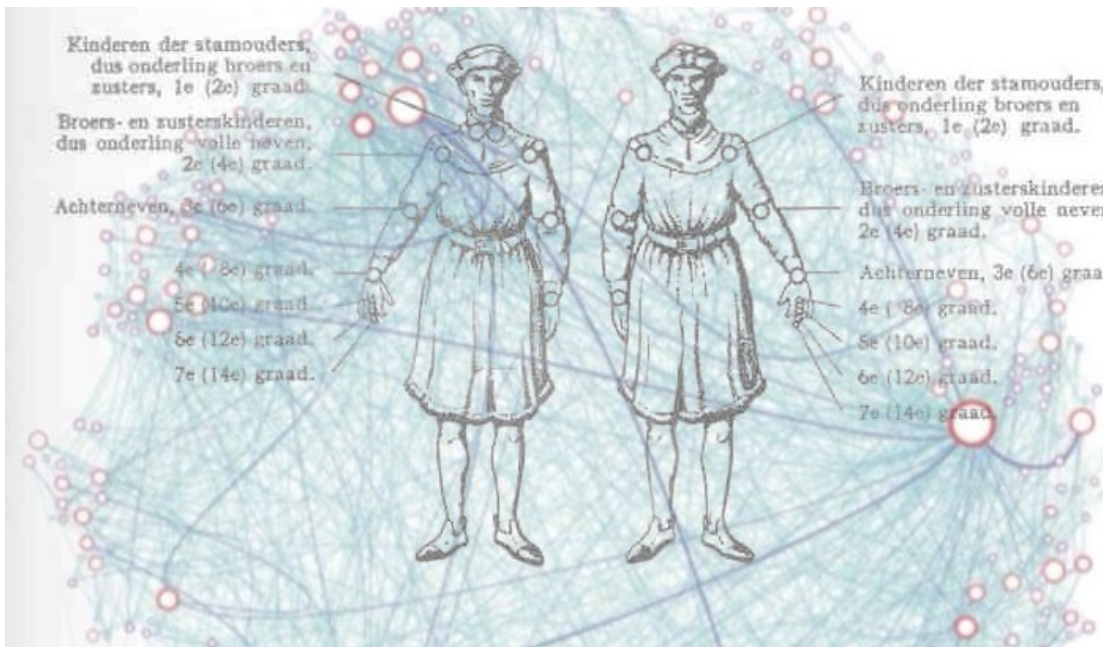
Wil Focco zijn tegenstander met succes bestrijden, dan moet hij eerst 'partyesluden' (=partijgenoten) zoeken en hij moet die trachten te vinden onder de rijksten en en machtigsten van het land. Daartoe bezit hij geen beter middel, dan zijn kinderen uit te huwelijken aan de groten van Oost Friesland.

Zijn zoon Udo trouwt met Hymba of Hyma Itzinga van Norden in 1421. Vier jaar later trouwt zijn zoon Uko met Hebe van Dornum. In 1426 trouwt zijn dochter Amke met Sibet van Rustringen, die naast Occo II de machtigste hoofdeling van Oost Friesland is. Met wie zijn zoon Tyo getrouwd is, is niet bekend. Wel is van hem bekend, dat hij als heer van Neermoor op de oude stamborg Edramora heeft gezeten. Het staat niet alleen vast, dat Focco zijn kinderen machtige huwelijken doet sluiten, maar het is ook zeker, dat hij daarmee niet het geluk van zijn kinderen heeft willen bevorderen, doch daarmee allereerst een vijandige omsingelingspolitiek tegen Occo II heeft willen volgen. Als zijn 'fliuta' groot en machtig is, vangt Focco de strijd aan en in drie veldslagen weet hij zijn tegenpartij absoluut te vernietigen.

WORDT VERVOLGD

Focco Ukena van Brokum hōuetling to Edermoer end Liier. Her van Aurich end Brockmerland offte Brocum.

Braguette

Een braguette (ook codpiece, schaambuidel, schaamkap, kulzak of kullezak) is een kap, zak of buidel die de schaamstreek van de man bedekt. Men droeg het in de 15e en 16e eeuw tussen de hosen (losse broekspijpen) en het was daaraan met knopen bevestigd. Het werd in de 16de eeuw een symbool van viriliteit en kreeg steeds grotere afmetingen; men borg er geld, zakdoeken en zelfs versnaperingen in. Aan het einde van de 16e eeuw kwam de culotte in zwang (een kniebroek die aan beide zijden met knopen dicht werd gemaakt) en verdween de braguette uit de mode.

Illustratie in een boek uit 1622 van hoe Grote Pier eruit kan hebben gezien. Pier draagt hier echter een 17e-eeuws, in plaats van een 16e-eeuws kostuum. Let op de kullezak, die de mannelijkheid symboliseert. (Leeuwarden, Fries Museum)

Drie connecties met Pier Gerlofs Donia

In de vorige aflevering was ik tot de ontdekking gekomen dat drie van de kinderen van Sepck Abbesdr Donia en Upt Jouckes, Aeltje, Abe en Sjoukje zijn directe familie van Grutte Pier en mij (11 generaties) zijn.

ROLAND DE JONG

Bij elk van de drie kinderen zal ik 'bottom up' de verbanden terug zoeken.

DE ELF STAPPEN NAAR AELTJE

- I Ynse de Jong x Hendrikje Luinge
- II Jaring de Jong x Antje de Graaf
- III Hylke Jans de Graaf x Ynske Willems Brunia
- IV Jan Piers de Graaf x Antje Sybes Boersma
- V Sybe Hylkes Boersma x Catharina J. Kinnema
- VI Jan Hylkes Kinnema x Antje Cornelis
- VII Cornelis Wijbrens x Hinke Klazes
- VIII Wijbren Cornelis x Trijntje Pieters
- IX Cornelis Jouckes x NN
- X Joucke Cornelis x Lysbetie Meintes
- XI Cornelis Michels x Aeltje Upts Donia

DE ELF STAPPEN NAAR ABE

- I Ynse de Jong x Hendrikje Luinge
- II Jaring de Jong x Antje de Graaf
- III Hylke Jans de Graaf x Ynske Willems Brunia
- IV Willem Kornelis Brunia x Antje Y. Bergmans
- V Ymke Houkes Bergmans x Aaltje J. Stoltz
- VI Johannes Samuel Stolz x Antje Pieters Sipma
- VII Pyter Ypes x Hyke Johannes
- VIII Johannes Romkes x Tjitske Dirks
- IX Romke Dircks x Hiske Jacobs
- X Dirck Abes x Rixt Romkes
- XI Abe Upts Donia x Syke Tjercks Rintjema

DE ELF STAPPEN NAAR SJOUKJE

- I Ynse de Jong x Hendrikje Luinge
- II Jaring de Jong x Antje de Graaf
- III Hylke Jans de Graaf x Ynske Willems Brunia
- IV Jan Piers de Graaf x Antje Sybes Boersma
- V Pier Jans de Graaf x Adriaantje J. Tuininga
- VI Jacob Sydses Tuininga x Tjitske R. Spiersma
- VII Riender F. Spiersma x Adriaantje Tjerks
- VIII Tjerk Harmens x Antie Bennes
- IX Harmen Ideze Sjoorda x Adriaantje Rintjema
- X Ids Jans Sjoorda x Syke Johannes
- XI Johannes Scheltens x Sjoukje Upts Donia

Ik heb de drie wegen bewandeld, alle beginnen bij mijn vader, gevolgd door mijn grootmoeder en mijn overgrootvader en lopen door naar Aeltje, Abe en Sjoukje. Hun moeder XII Sepck is de dochter van XIII Abbe Lolckes Donia en Aeff Sytses Ropta.

Abbe is weer de zoon van XIV Lolcke Abbes Donia en NN. Lolcke op zijn beurt is het kind van XV Abbe Gerlofs Donia en Gerlandt Douwesdr Douma van Oenema.

Abbe is de zoon van Gerlof Piers Donia en Foockel Sybrantdr. Gerlof is ook de vader van Pier Gerlofs (Grutte Pier.)

Arumer Zwarte Hoop

De Arumer Zwarte Hoop (Fries: Swarte Heap) was het Friese rebellenleger dat door Pier Gerlofs Donia (bijnaam Grutte Pier, Grote Pier) werd gevormd om zich te verzetten tegen de Habsburgers en de Saksen voor een vrij Friesland, Magna Frisia.

De Arumer Zwarte Hoop had de bijnaam „de Gelderse Friezen“ vanwege het grote aantal Gelderse huurlingen dat deel uitmaakte van de strijdmacht. De benaming „hoop“ werd in die tijd vaak gebezigd zowel voor eenheden van huurlingenlegers als van boerenlegers, soms met een sterkte van enkele duizend man. De Duitse benaming is haufen of heerhaufen. Veel van hen waren verarmde edelen, boeren en buitenlui. Op zee gingen ze vaak in de piraterij, maar ook op het land hebben de rebellen van zich laten horen, met name bij het Beleg van Medemblik (1517). Hoewel zij de stad uiteindelijk door het optreden van slotvoogd Joost van Buren niet konden innemen, brachten ze Medemblik wel grote schade toe.

In 1520 stierf Grutte Pier en nam Wijerd Jelckama (ca. 1490-1523) was een Friese piraat, rebel en vrijheidsstrijder. Zijn bijnaam was Groote Wierd vanwege zijn omvang en kracht. Zijn voornaam wordt ook wel geschreven als Wierd en Wijard) het bevel van de Zwarte Hoop over. Deze bestond tot 1523 toen ze definitief werden verslagen en de overgebleven leiders (waaronder Jelckama) te Leeuwarden op 7 juli 1523 werden onthoofd.

Op het absolute hoogtepunt van haar macht en omvang telde de Arumer Zwarte Hoop vierduizend leden. Tijdens hun grootste zeeslag veroverden zij 28 schepen en gooiden 500 bemanningsleden overboord.

Meer over Pier
Lees je de volgende keer hier

LUINGE stamboom

ROLAND DE JONG

Generatie IV

Roelof Luinge, overleden 1744 in Peize, begraven 6-3-1744, zoon van Jan Luinge en Jacobjen Baving.

Gehuwd 25-1-1722 in Peize met Aaltien Peling, overleden 1733 in Peize, begraven 19-2-1733, dochter van Roelof Peling en Geessien Baving.

In 1734 treedt Roelof Luinge op voor de Etstoel namens zijn minderjarige kinderen bij Aaltien Peling tegen Ameltien en Marighien Schuiringe te Peize over de erfenis van Harmentien Schuiringe, in leven huisvrouw van de oud Ette Jan Bavingh met beroep op een huwelijkscontract, waarin het recht van representatie is geregeld. Harmentien Schuiringe is de moeje of olde moeje (tante, oudtante) van respectievelijk de gedaagden en de kinderen.

Daartegen wordt opgeworpen dat de kinderen een graad verder af staan van de overledene en dat het huwelijkscontract niet door de overledene is ondertekend, maar alleen door haar echtgenoot Jan Bavinge. De zaak wordt verwezen voor nader onderzoek en vervolgens wordt de eiser in het gelijk gesteld. De familierelatie moet waarschijnlijk worden gezocht in het feit dat de moeder van Roelof Peling, Ameltien Homan, is hertrouwd met Jan Schuiringe Haange. Harmentien Schuring moet dan een dochter zijn van dit echtpaar en Ameltien en Marighien Schuiringe kleinkinderen.

Het huis van Roelof Luinge is gelegen aan het noordelijk gedeelte van het Achterstewold, mogelijk eerder in het bezit van zijn schoonvader Roelof Peling. In het Register van Nieuwe Huizen wordt in 1742 Roelof Luinge vermeld, in 1745 Roelof Luinge kinderen. Het huis bestond mogelijk al in 1646, maar is sindsdien uitgebreid.

In 1743 is er een zaak voor de Etstoel tussen Henderik Wittenbrock te Peize en Roelof Luinge te Peizerwold, die eerstgenoemde met een tang op het hoofd heeft geslagen. Roelof Luinge is dijkrichter en na het dijkrichten waren ze samen naar de herberg gegaan, waar Hendrik Wittenbrock hem had uitgescholden voor ezel.

Op 6-3-1744 wordt Roelf Luinge begraven, in het bekken 11 gld.

Op 16-12-1744 betaalt Ette (Lucas) Bavinge als hoofdmomber over de kinderen Geessien en Jan Luinge voor het beste laken over het lijk van hun vader.

In 1750 treedt Ette Lucas Bavinge voor de Etstoel op als hoofdmomber over Jan Luinge, minderjarige zoon van Roelof Luinge en Aaltien Peling te Peize tegen Steven Ebbinge op Peizerhorst om betaling af te dwingen van 188 gld. voor verkochte hop.

Op 21-6-1754 betalen beide Jan Luinges in 't Wolt 14 gld. aan de diaconie vanwege het testament van hun vader en moeder zaliger met daarbij rente "omdat seij het net weten hebben". Op 14-11-1755 komt nog het testament van Lucas Peling en Jeigien Luinge boven water waarop nog 5 gld. aan de diaconie wordt gegeven.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Geesien Luinge, overleden 1724 in Peize, begraven 2-5-1724.
2. Geesien Luinge, overleden 1797 in Peize, begraven 18-2-1797.
3. Jan Luinge, geboren 1727 in Peize, overleden 1800 in Peize, begraven 18-2-1800.

Generatie V

Jan Luinge, geboren 1727 in Peize, overleden 1800 in Peize, begraven 18-2-1800, zoon van Roelof Luinge (zie IVd) en Aaltien Peling.

Gehuwd 16-6-1754 in Peize met Annegien Wolters, overleden 1796 in Peize, begraven 8-1-1796, dochter van Roelof Wolters en Marchien Willems.

Huwelijk: Jan Luinge en Anneghien Wolters, in het bekken 6 gld.

Huwelijksaankondiging in Roderwolde: Jan Luinge van Peize en Annigien Wolters, laatst gewoond hebbende te Roderwolde, getrouwd te Peize 16-6-1754.

Op 8-1-1796 wordt Annegien Wolters, vrouw van Jan Luinge begraven.

Omstreeks 1800 wordt hij oude Jan Luinge genoemd, in 1801 is er sprake van de erven Jan Luinge wanneer hij wordt genoemd als buurman (eigenaar) van verkochte landerijen of huizen.

Op 18-2-1800 wordt Jan Luinge begraven. Roelof Luinge betaalt voor het laken over zijn vader Jan Luinge.

Jan Luinge Roelofs koopt in 1757 stukken land in Peize van verschillende personen (aangifte 40ste penning).

Gewapende Burgermacht Peize 1797: Jan Luinge, 70 jaar, oud-boer, ongehuwd (weduwenaar) en Willem Luinge, 33 jaar, boer, gehuwd met 3 kinderen, blijkbaar als opvolger van zijn schoonmoeder weduwe Roelof Wolthers, die op dezelfde plaats wordt vermeld van 1764 tot 1774.

Daarvoor woont Jan Luinge in een boerderij aan de Roderweg ten oosten van de Schipdijk, waar vanaf 1804 zijn zoon Roelof Luinge woont en in 1807 de kinderen van Jan Luinge eigenaren zijn. In 1742, Register van Nieuwe Huizen, met ook bestaande huizen, wordt Jan Tonnijs vermoedelijk bij dit huis vermeld als meier van R. Luinge en consorten.

Stamboom van Barend Luinge (1580) tot aan Hendrikje Luinge (1935)

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Aaltje Luinge, geboren 19-6-1757 in Peize, overleden 24-12-1823 in Peize.
2. Roelf Luinge, geboren 1758 in Peize, overleden 1809 in Peize, begraven 23-3-1809.
3. Willem Luinge, geboren 21-8-1763 in Peize, overleden 24-2-1852 in Peize.
4. Roelf Peling Luinge, overleden 1787 in Peize, begraven 14-4-1787. Op 14-4-1787 wordt Roelf Peling Luinge begraven. Jan Luinge betaalt voor het laken over zijn zoon.

Generatie VI

Roelf Luinge, geboren 1758 in Peize, overleden 1809 in Peize, begraven 23-3-1809, zoon van Jan Luinge (zie Vb) en Annegien Wolters.

Gehuwd (1) 28-5-1786 in Peize met Marchien Popkes Mulder, overleden 1798 in Peize, begraven 25-9-1798, dochter van Popke Martinus en Hillegien Wolters.

Huwelijk: Roelf Luinge en Margijn Popkes.

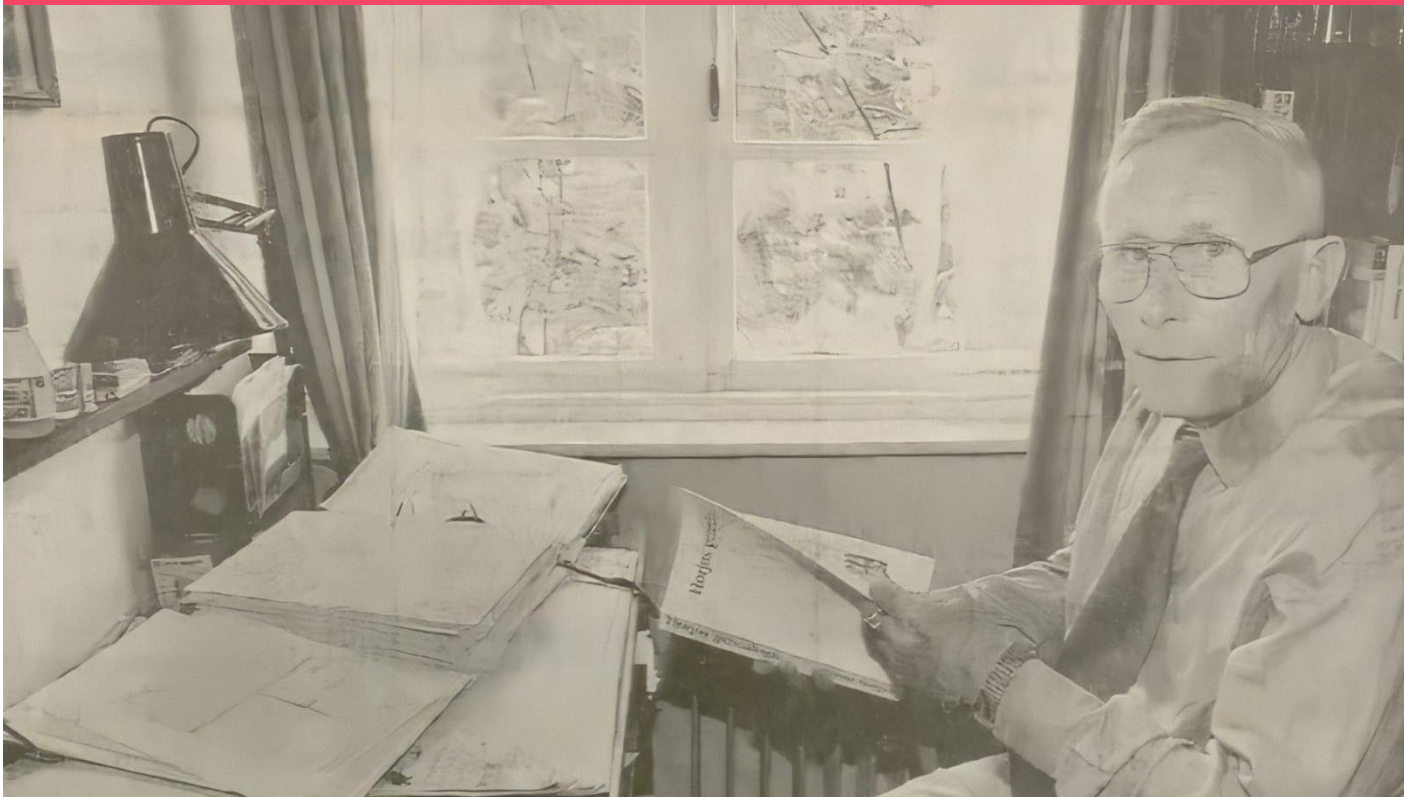
Aanname dat Marchien Popkes Mulder evenals Roelf Popkes Mulder een kind is van Popke Martinus en Hillegien Wolters. Bij de momberaanstelling in 1807 over de kinderen van Roelof Popkes en Froukien Harms wordt de benaming halve aangehuwde oom voor Roelof Luinge gebruikt, maar mogelijk is dit een vergissing omdat Roelof Luinge is hertrouwd.

Op 25-9-1798 wordt de vrouw van Roelf Luinge begraven. Roelf Luinge betaalt voor het laken.

Gewapende Burgermacht Peize 1797: Roelof Luinge, 39 jaar, coopman, ongehuwd (d.w.z. weduwenaar) met 4 kinderen. Aangezien de jongste zoon Hendrik pas in mei 1798 gedoopt is, is de lijst mogelijk iets later opgemaakt.

Momberaanstelling in Peize 26-3-1801 over de kinderen Jan 14, Popke, 11, Roelof 8 en Willem 6, als hoofdmomber Martinus Popkes, als medemombers Popke Martinus, Willem Luinge en Roelof Ebbinge. Bij de inventaris zijn enkele stuks vee en winkelattributen, maar geen onroerend goed. Roelof Ebbinge is een neef van zowel Roelf Luinge als vermoedelijk van Marchien Popkes via moederskant.

WORDT VERVOLGD

Arend Horjus | Foto LC/Jan de Vries | Leeuwarder Courant, 8 mei 1993

DRACHTSTER WROETTE ACHT JAAR IN GESCHIEDENIS FAMILIE Horjussen waren geen deugnieten

PETER GRONDSMA

In stemmig zwart verschenen ze bij de notaris. De broers en zusters van Akke Horjus, die in 1835 de laatste adem uitblies, verdeelden zonder wanklank het legaat. Ruim anderhalve eeuw later ontdekte een van hun verre nazaten, de Drachtster Arend Horjus, echter een schandaaltje.

Nog geen twee weken na de dood van Akke stortte een van de zusters, een eenvoudige dienstmaagd, maar liefst f 900 op de bank. Het blijkt uit een van de documenten die de Drachtster op zijn speurtocht door de historie van zijn familie heeft opgeduikeld. Onmiskkenbaar hebben de Horjussen de fiscus destijds bedrogen, zo concludeert hij.

Haagstig voegt de amateur-geschiedschrijver er aan toe dat hij afgezien van dit incident geen onwelvoegelijkheden in het verleden van zijn voorouders heeft kunnen ontdekken. In gerechtelijke archieven van rechtbanken komt de familienaam niet voor. Horjus maakt daar uit op dat zijn voorvaderen doorgaans braaf zijn geweest. „Dogenieten ha it yn elts gefal net west.”

Acht jaar lang werkte de Drachtster aan de genealogie van zijn familie. „In oergrislake neipluzerij”, verzucht hij. De bekroning van zijn werk, een 400 pagina's dik boek met talloze illustraties en zestien geslachten Horjus met in totaal 3.500 namen wordt vandaag (i.e. zaterdag 8 mei 1993) gepresenteerd op de twejaarlijkse familiedag in Franeker waar zo'n honderd Horjussen komen opdraven.

De gepensioneerde leraar besteedde vele duizenden uren aan zijn graafwerk. „It meapte ha ik opdükele troch in protte mei oare Horjussen te skiljen. Foaral alderen hiene in protte gegevens. Ferskeidene tochten dat sy de lêste Horjussen wiene.”

Dat bleek bepaald niet het geval. In Friesland wonen nog zon vijftig mensen die deze achternaam dragen. De naam Horjus kwam in vorige eeuwen met name in Makkum en omgeving voor. Nagenoeg alle huidige naamdragers zijn nakomelingen van Klaas Horjus die rond 1800 in die plaats woonde. De grootste concentratie Horjussen is nog steeds in die plaats te vinden.

Generaties lang waren verreweg de meeste Horjussen beurtschippers, turfschippers en handelaren. De naam duikt in de archieven bovendien op in verschillende spellingen. Horreus is de meest voorkomende variatie. Van dit domineesgeslacht zijn in de mannelijke lijn echter geen nakomelingen meer over.

De betekenis van de familienaam heeft de Drachtster niet kunnen achterhalen. „Dat bliuwt foar my de grutte fraach.” Aan romantische speculaties over de herkomst van de naam is er echter geen gebrek. Zo wordt de stamvader wel toegedicht dat hij een Schotse reder, een uit Hongarije gevluchte Jood, een Hugenoet uit Frankrijk of een zeeman uit de Baltische Staten was. Minder fantasierijke verklaringen luiden dat het woord Horjus ooit 'modder' of 'schuur' betekende.

„Dogenieten ha it yn elts gefal net west.”

Geslachtsnaam Horjus

Horjus, oorspronkelijk zeker Horrius, houd ik voor verlatynsching van het versletene patronymikon Horje, eigenlijk Horria, 't welk wederom een versleten form is van den vollen oud-frieschen vadersnaam Horrynga, die nog, ook in den byform Horrenga, als friesche geslachtsnaam in gebruik is, en die zyne weerga heeft in Engelland, in de daar voorkomende patronymikale geslachtsnamen Horryng en Horryngton. De oud-germaansche mansvóórnaam H o r r o ligt ten grondslag aan deze vadersnamen, even als, door den verkleinform Horreke, Horco, aan den vlaamschen geslachtsnaam Horrekens, en aan de plaatsnamen Horsbüll en Horrstedt, beide dorpen in Noord-Friesland. Verder aan Horrem, dorp by Keulen; Horrín ghausen, gehucht by Altena in Westfalen; Horryngton, in Somersetshire, Engelland, enz.

Bron: De Nederlandsche geslachtsnamen in oorsprong, geschiedenis en betekenis, Johan Winkler 1885